

Képeségmegtartó népesség, népességmegtartó képeség

**helyi gazdaságfejlesztés a gyakorlatban, avagy
hogyan teremtsük újjá helyi jó(l)étünket?**

CITY-GLOBE 2015: XXI. Országos Urbanisztikai Konferencia
Budapest, 2015. április 24.

Kükei Zsolt

helyi gazdaság- és közösségfejlesztő

1

A helyi gazdaságfejlesztés

... nehézségei

2

Jó példák, mintaadó gyakorlatok

... 2012-14 közötti gyűjtés eredményei

3

**A példák ereje, mit viszünk haza
javaslatok a helyi gazdaság fejlesztésére**

Bemutatkozás

... ki áll Önök előtt?

Szakmai tapasztalat

A helyi gazdaságfejlesztés területén:

- helyi gazdaságfejlesztési mintaadó gyakorlatok gyűjtése, feldolgozása, rendszerezése
hálózatfejlesztő, **NEMZETGAZDASÁGI TERVEZÉSI HIVATAL, Egyedi Ágazati Fejlesztési Osztály** (<http://www.nth.gov.hu/>)

A területfejlesztés területén:

- Hajdú-Bihar megyei és debreceni, valamint Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei és nyíregyházi területi tervezési kapcsolattartó
- Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) energetikai tervező
- helyi gazdaságfejlesztési szakértő
hálózatfejlesztő, **NEMZETGAZDASÁGI TERVEZÉSI HIVATAL, Egyedi Ágazati Fejlesztési Osztály** (<http://www.nth.gov.hu/>)

Civil területen:

- egymásra utalt, egymást segítő helyi közösségeket (újra) feltalálása, közösségek fejlesztése: terepmunka, akciókutatás, humánökológia tanfolyam, előadások, ökotáborok, „kiútikönyv” írás
helyi gazdaság- és közösségfejlesztő, **Kisközösségi Program** (<http://www.kiskozossegek.hu/>)
- „intelligens és inkluzív” területi (települési-, város- és vidék-) tervezés, területfejlesztési megoldások települési közösségek (elsősorban falvak) számára
tag, **Falufejlesztési Társaság** (<http://www.falufejlesztesitarsasag.hu/>)
- kistájak (kistérségek) fejlesztése, a területen működő szervezetek közötti kommunikáció
elnökségi tag, **Kistérségi Fejlesztő Szervezetek Országos Szövetsége** (<http://www.kifesz.hu/>)
- teremtésvédelem (= katolikus környezetvédelem), közösségek fejlesztése és információáramlása
titkár, **Naphimnusz Teremtésvédelmi Egyesület** (<http://www.teremtesvedelem.hu/>)
- fenntarthatósági kérdések, erőforrás-kimerülés (olajcsúcs) kutatás
kapcsolati referens, **Fenntartható Fejlődés és Erőforrások Kutatócsoport** (<http://www.ffek.hu>)

A helyi gazdaság és fejlesztésének

... nehézségei

A helyi gazdaság helyzete

- Ma a magyar gazdaság:
 - jelentősen befolyásolt a globális gazdaság (a külső érdekeltség) által, annak helyzete meghatározó a helyi gazdaság működésére
 - a belső és külső érdekeltség egyensúlyhiánya, a túlzó külső befolyás korlátozza a helyi gazdaság endogén fejlődését
 - gyakran egyszerre jelentkeznek a hiány és a túlkínálat
 - a helyben elérhető források használata sem mindig fenntartható
 - a helyi szereplők között nincs összefogás, hálózat
 - a helyi gazdaság helyi szereplői nem mindig látják a kivezető utat a helyi válságból
 - a tőke- és forráshiány megbéklyózza a helyi gazdaságot

Specifikus nehézségek

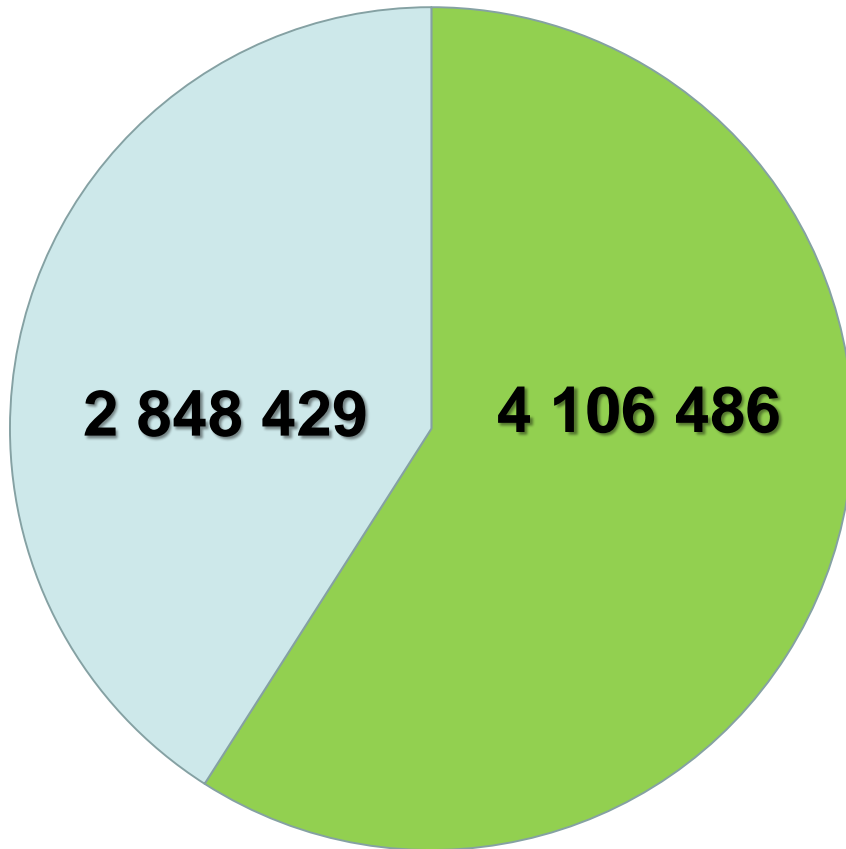
településszerkezet

vs.

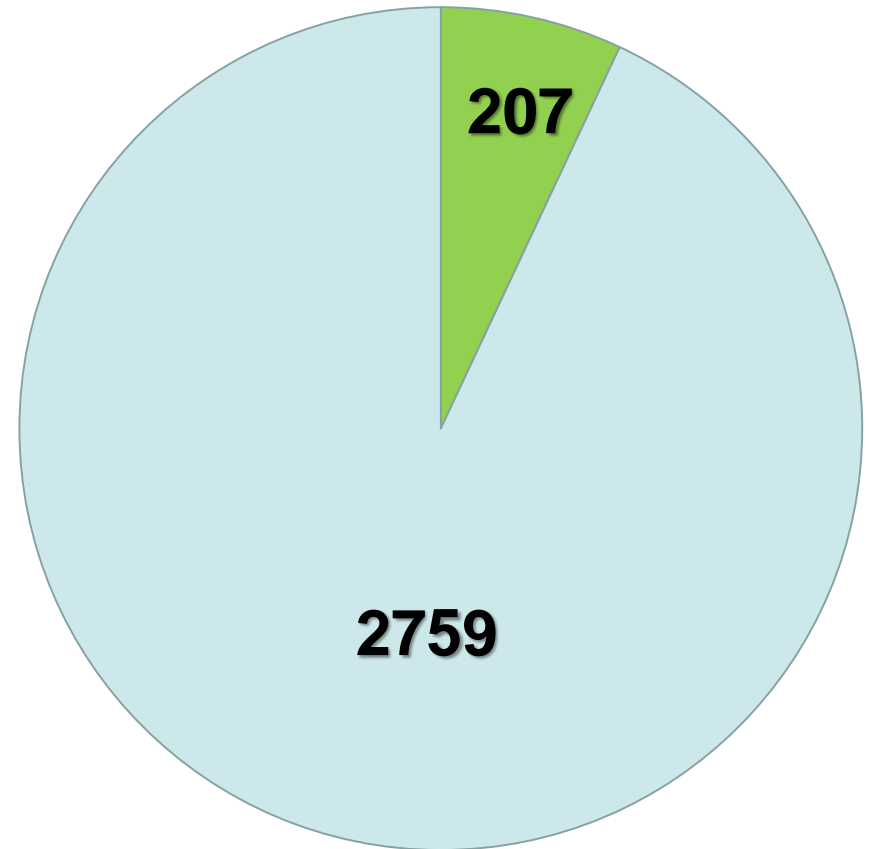
forrásallokáció

Magyar településszerkezet (kevésbé fejlett régiók)

5 000 fő alatt és felett

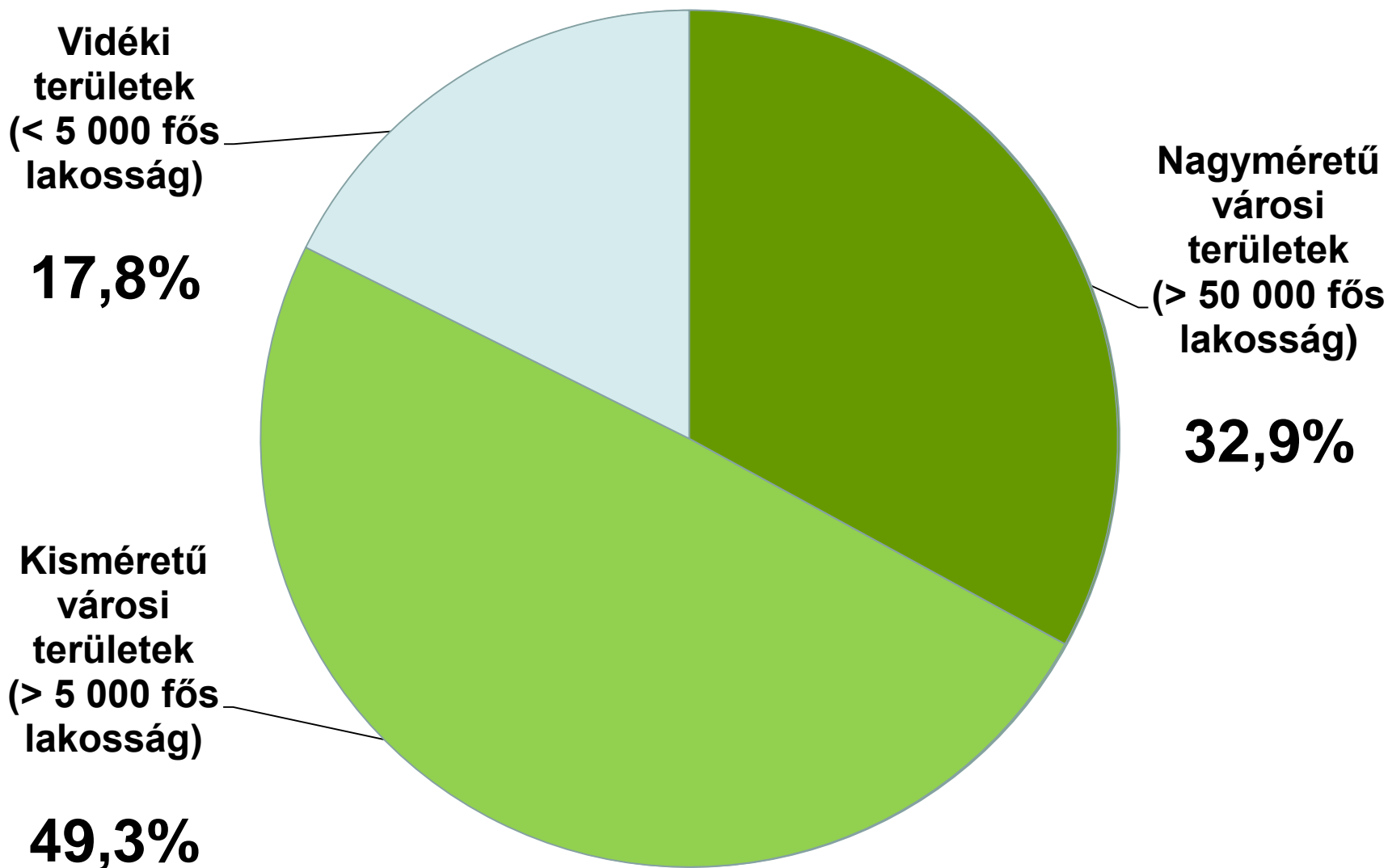

- 5 000 fő felett (fő)
- 5 000 fő alatt (fő)

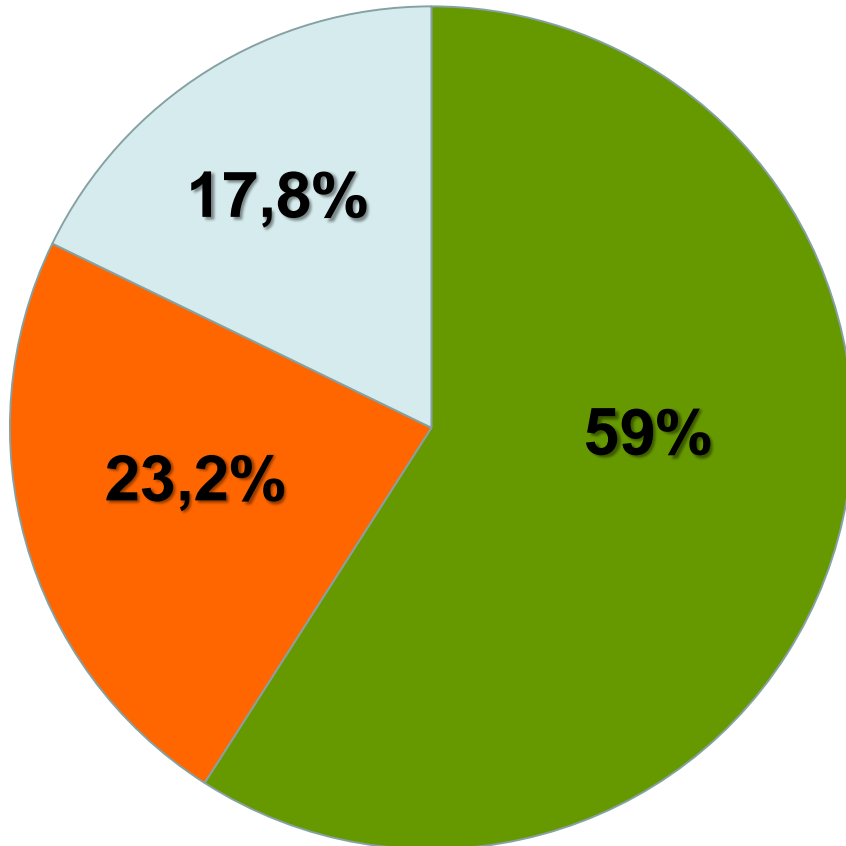
- 5 000 fő felett (település)
- 5 000 fő alatt (település)

2014-20-as fejlesztési forrásallokáció (kevésbé fejlett régiók)

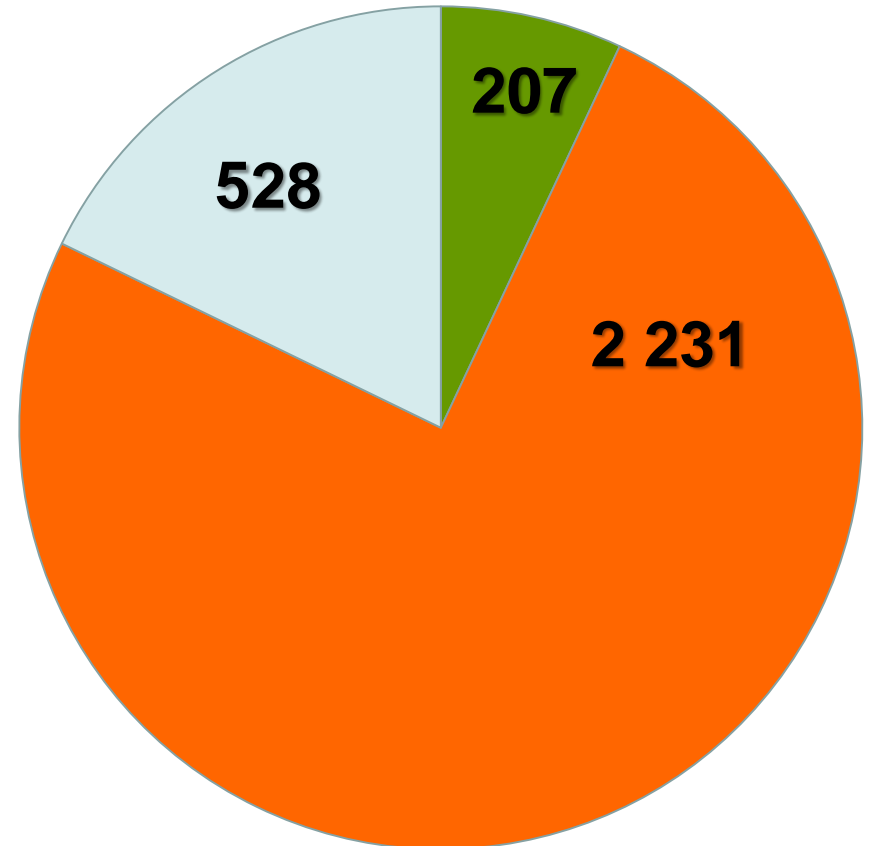

2014-20-as fejlesztési forrásallokáció (kevésbé fejlett régiók)

5 000 fő alatt és felett

- 5 000 fő felett (fő)
- 5 000 fő felett (fő) többletforrás
- 5 000 fő alatt (fő) a maradék

- 5 000 fő felett (település)
- 5 000 fő felett (település) többletforrás
- 5 000 fő alatt (település)

Specifikus nehézségek

Helyi gazdaság ...„gazda”-ság nélkül?

Fél szavakból

~~SEM~~

értjük egymást!

A társadalmi gazdaság...

Az (angol) Social Economy =

~~TÁRSADALMI
GAZDASÁG~~

A felelős gazdaság...

... édes anyanyelvünk szerint ...

**FELELŐS
GAZDASÁG**

Specifikus nehézségek

korlátosság
erőforrásválság

Az erőforrások szűkülésének kérdése

Mi módon osztjuk el a szűkülő javakat?

Ember embernek...

○ farkasa.
latin mondás

○ szent.
Seneca

Űrállomáson élünk!

földünk egyedi és
megismételhetetlen...

... de egy

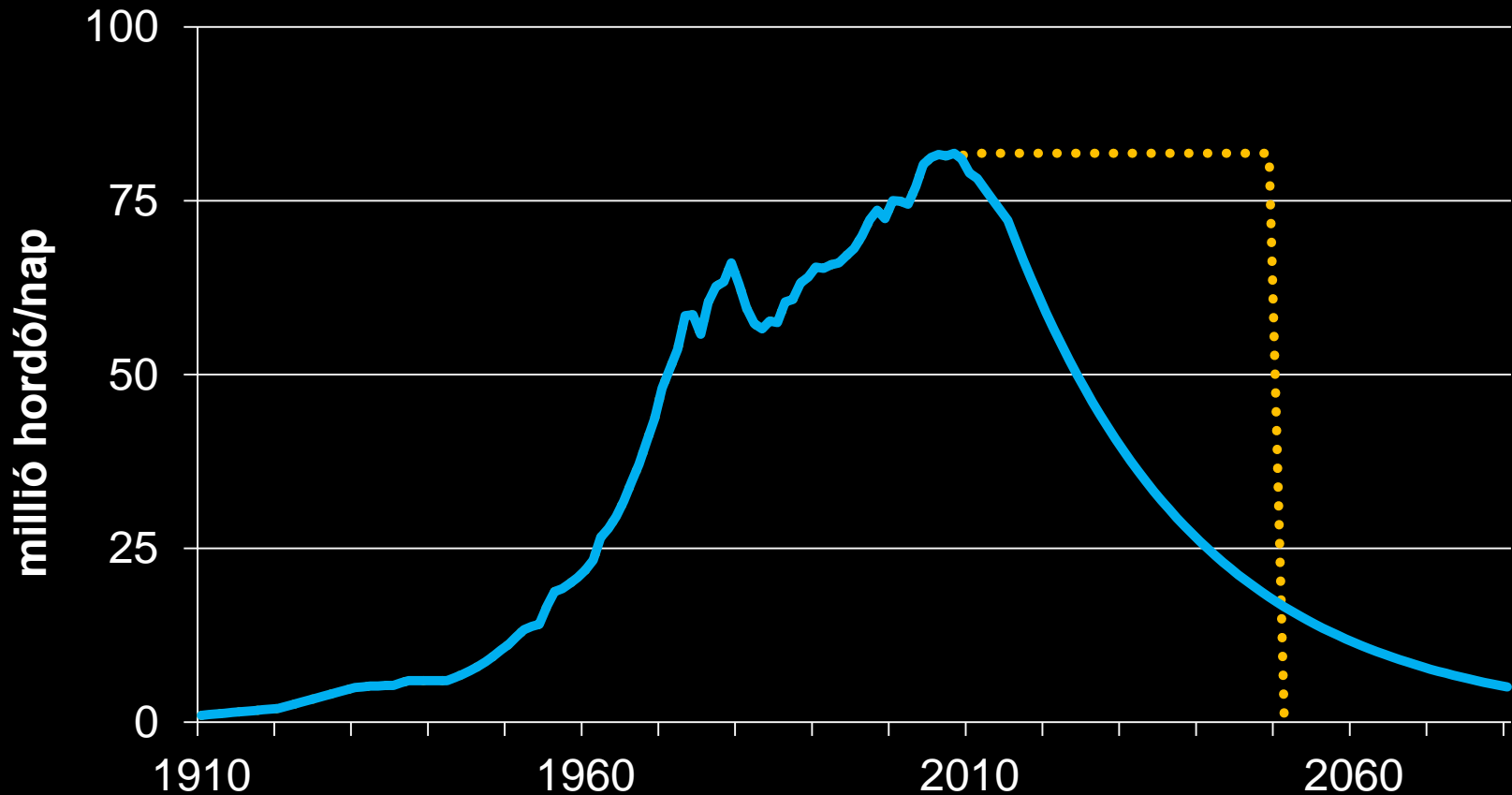
véges

rendszer

A könnyűolaj fele elfogyott!

Az olajkitermelés alakulása

>1916

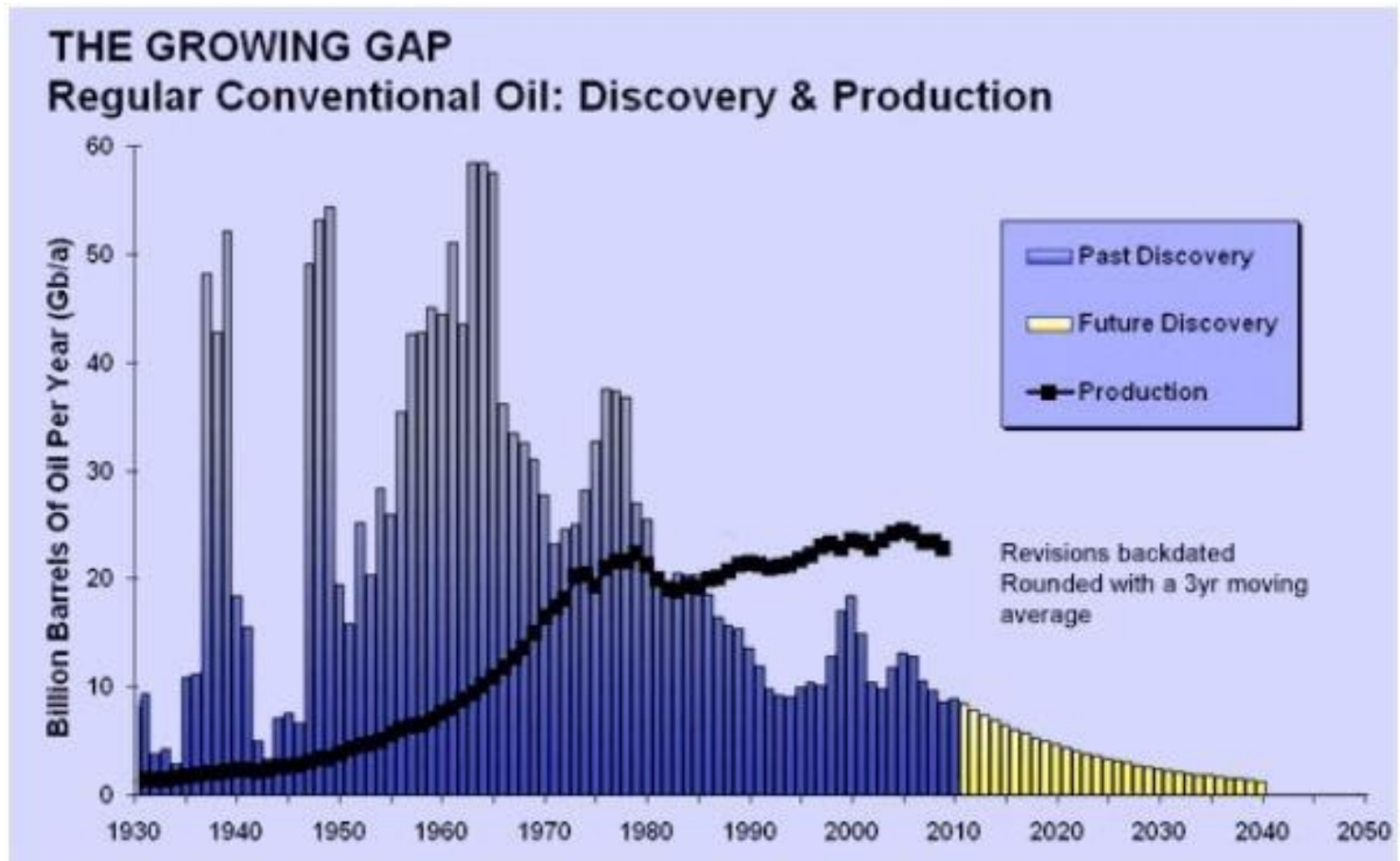
1916-1939

1962-1985

1939-1962

1985-2008

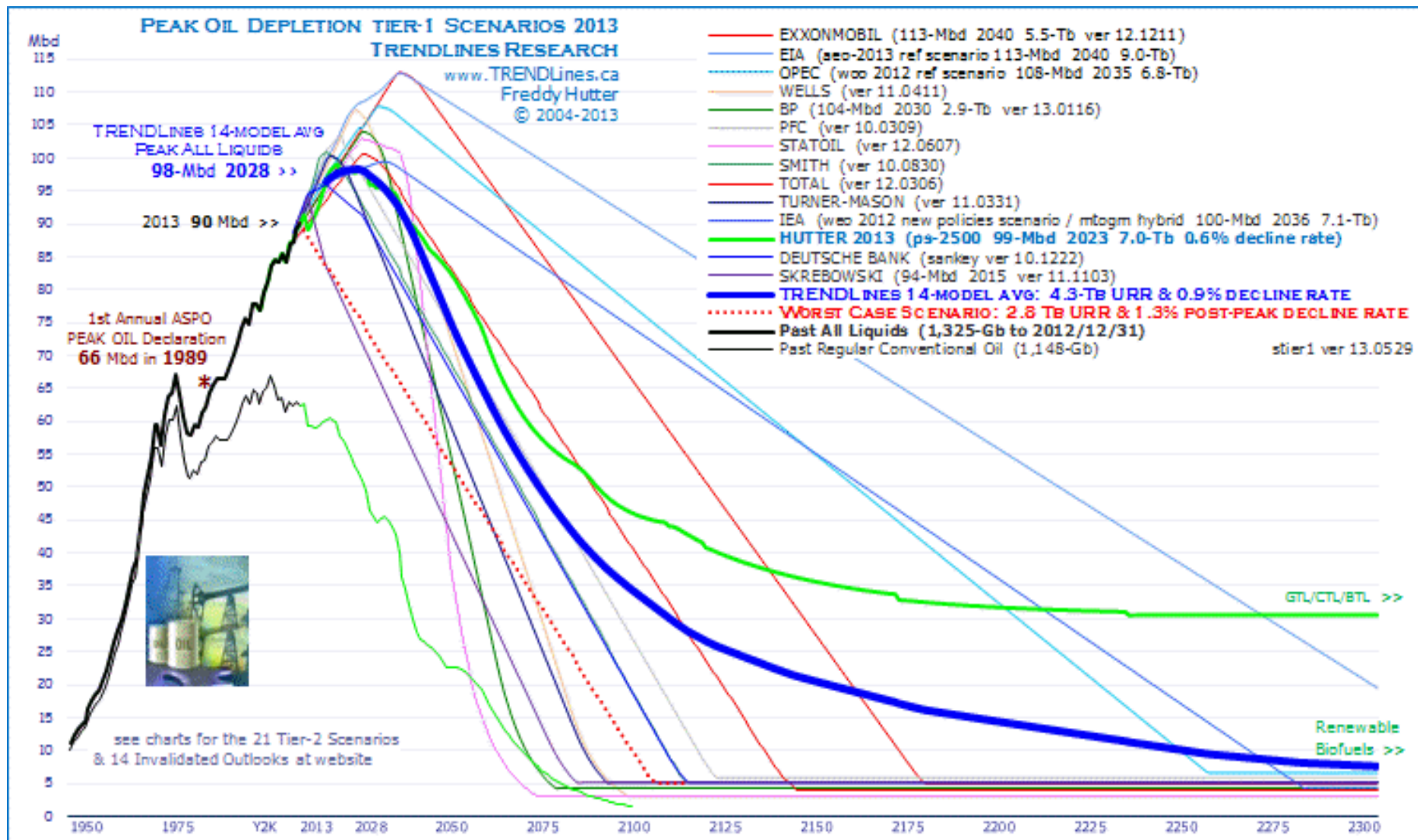
De ezt a növekedést készleteink a továbbiakban nem segítik

Source: www.aspoireland.org

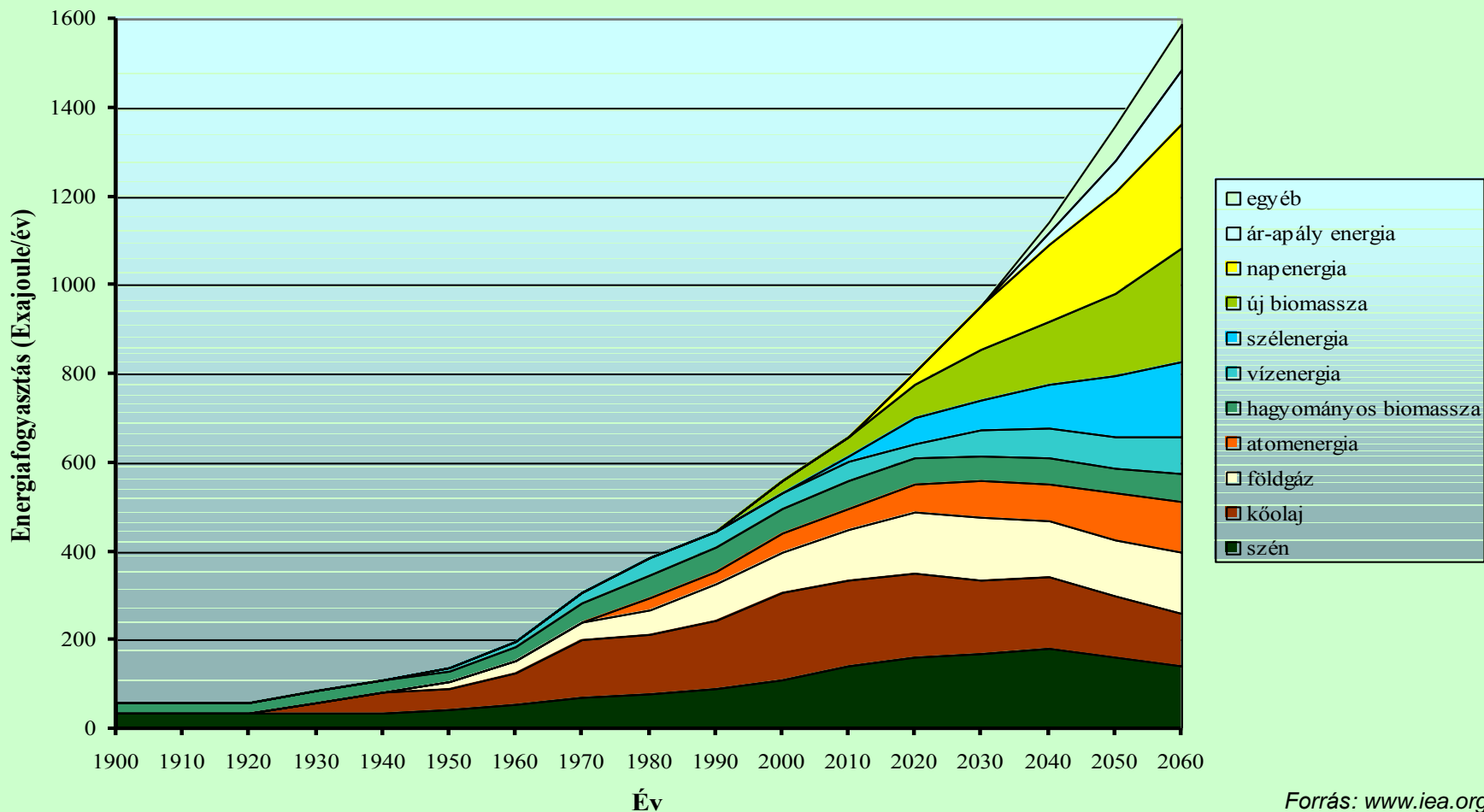
Forrás: ASPO

A jövő kényszerpályái: kőolaj kitermelési forgatókönyvek

A jövő kényszerpályái: energiaigények

A VILÁG ENERGIAFOGYASZTÁSA 2060-IG

Konkrét jó helyi gyakorlatok, magyarországi jó példák

**... 2012-14 közötti gyűjtés
eredményei**

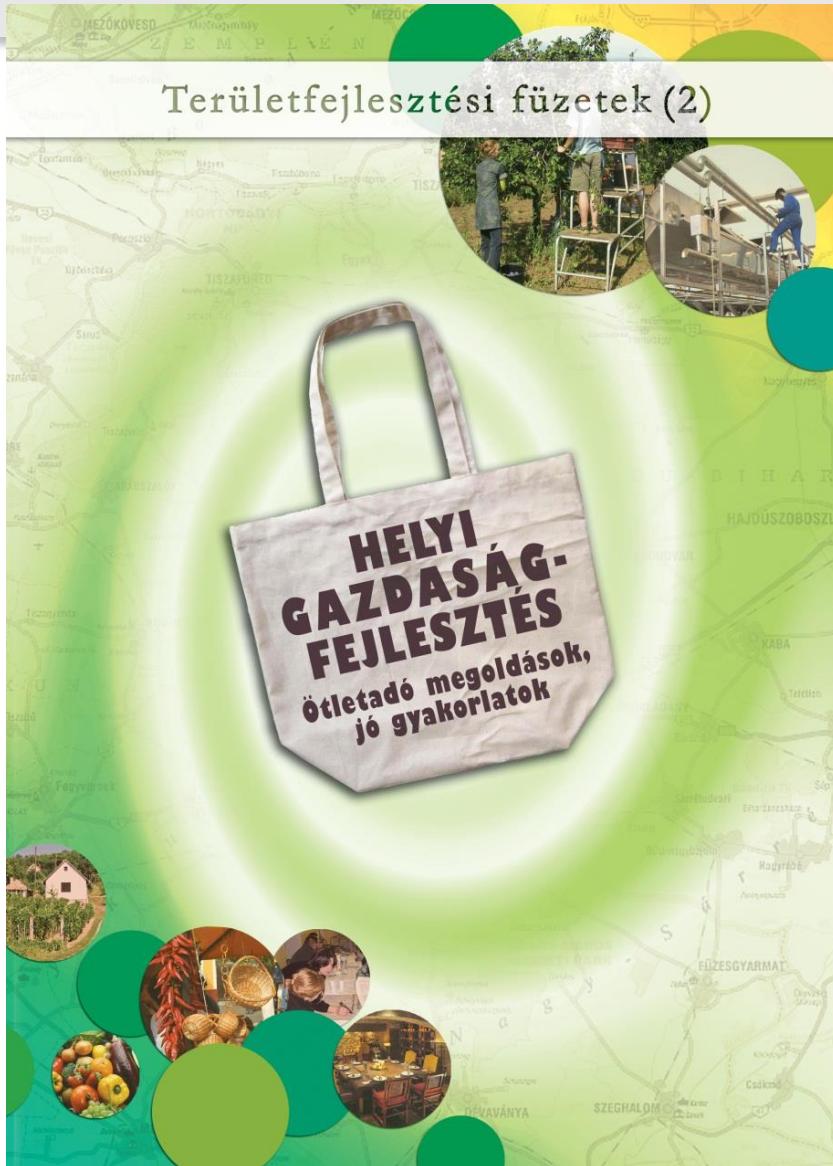

*„A helyi gazdaságfejlesztés (HGF) leginkább elterjedt szakmai álláspont szerinti rövid definíciója:
„A helyi gazdaságfejlesztés **tudatos helyi közösségi beavatkozás a gazdasági folyamatokba a fenntartható helyi fejlődés érdekében.**”*

(Területfejlesztési füzetek (2) - Helyi gazdaságfejlesztés - ötletadó megoldások, jó gyakorlatok, 2008)

<https://www.nth.gov.hu/hu/media/download/306>

A HGF elmélete, mintaadó gyakorlatok

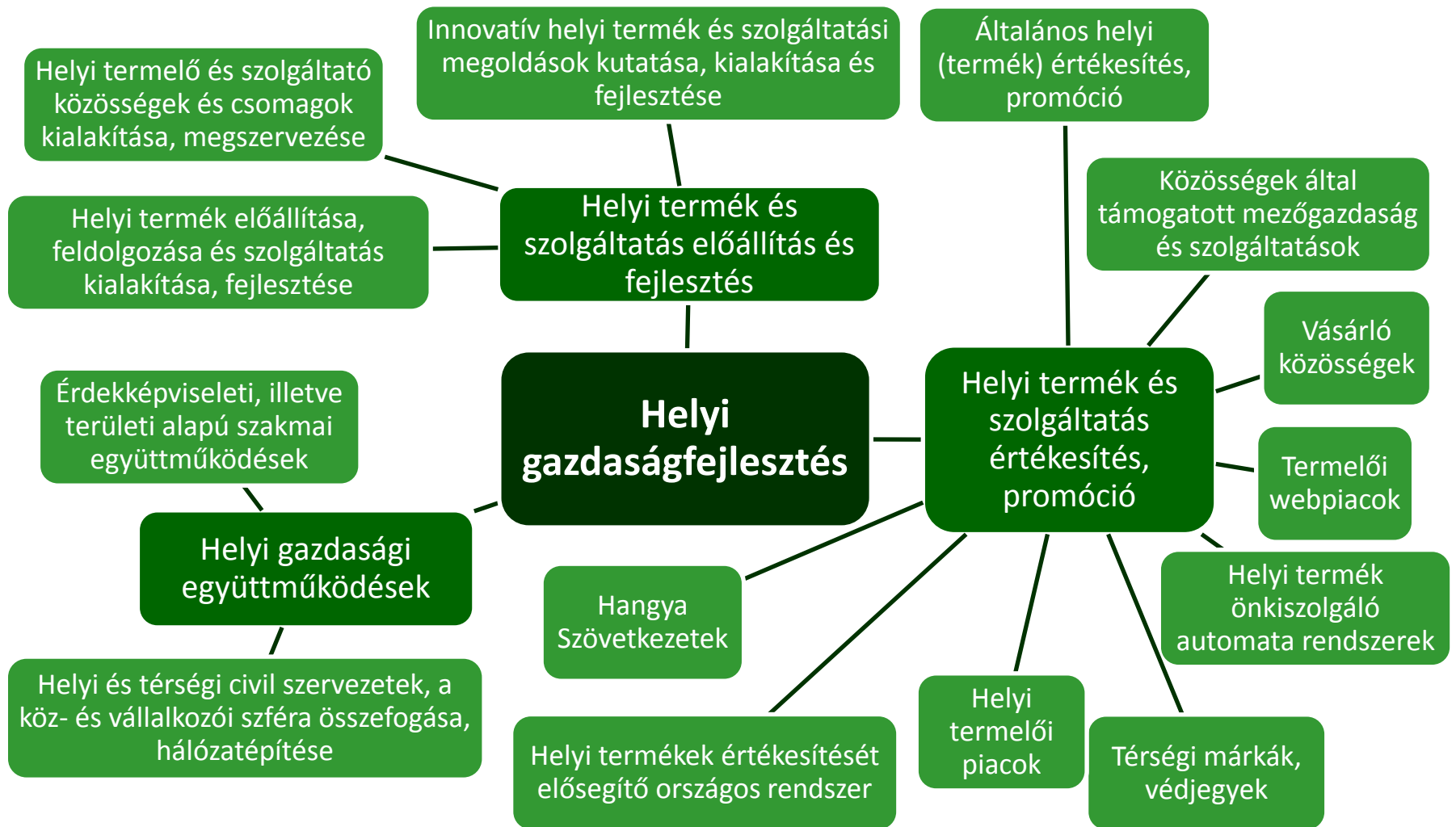

Területfejlesztési füzetek sorozat: **Helyi gazdaságfejlesztés, ötletadó megoldások, jó gyakorlatok**

(2008, gyakorlati segédlet,
szemléleti-módszertani útmutató)

- *a hazai területfejlesztés szakmai megújítása (célok, eszközök, módszerek) keretében, amelynek egyik témaköre a helyi gazdaságfejlesztés*
- *jó gyakorlatok, minták (23 db) feltérképezése, gyűjtése, elméleti megalapozottság*
- *tudásmegosztás, know-how terjesztése*
- *önálló kezdeményezések háttértámogatása*

Feltárt HGF beavatkozások (1)

Feltárt HGF beavatkozások (2)

Feltárt HGF beavatkozások (3)

Feltárt HGF beavatkozások (4)

**Jó példák,
mintaadó gyakorlatok**
egyres HGF kategóriánként

Jó példák helyi gazdaságfejlesztésre

„Helyi és térségi környezeti fenntarthatóságot elősegítő fejlesztések” kategória

Bóly Város geotermikus intézményfűtése

Projektgazda: Bóly Város Önkormányzata

- *jelleg: helyi alternatív energia, autonóm kisközösségi energiaellátás*
- *célja: megújuló energiára alapozott intézményfűtés*
- *elemei:*
 - 1983-ban fúrt kút - 83 C-os termálvíz kiváló paraméterekkel
 - 2002-ben SAPARD, 2006-ban KEOP pályázatból kialakítva (2008-tól működik)
 - 2,5 MW teljesítményű fűtőrendszer és HMV, technológiai hőellátás,
 - 800.000 m³/év gázfogyasztás kiváltása, 1150 tonna/év CO₂ kibocsátás megtakarítása
 - helyi és megyei önkormányzati intézmények, irodaházak, a Bólyi Ipari Park csarnokainak hőellátása

Miért jó példa?

- *megújuló energiára épülő, olcsó geotermikus fűtés a teljes önkorm. infrastruktúrához,*
- *korszerű teljesen automatikus megoldások:*
 - *interneten elérhető és szabályozható rendszer*
 - *folyamatos adatarchiválás*
 - *a termelőkút, a hőközpontok és a visszasajtoló kút szabályozása*
- *optimalizált víz és energia felhasználás*
- *60%-os költség megtakarítás*

<http://www.boly.hu/>

A bólyi geotermikus fűtőmű

A várostól 2 km-re lévő meglévő kútakból

A Bólyi Ipari Park csarnokainak hőellátása

A bolyi intézmények hőellátása

- Fogytékos Személyek Otthona
- Óvoda
- Gondozási Központ
- Általános iskola
- Diákotthon
- Magtár
- Ifjúsági Ház
- Polgármesteri Hivatal
- Malom
- Kolping Tanműhely
- Kolping Ház
- Egészségügyi Központ
- Erzsébet Vigadó
- Bóly Zrt irodaháza
- Bóly-Töttös Zrt irodaháza
- Kiskastély
- Ipari Park
 - Aquacut csarnok
 - Eckerle csarnok
 - Schmitt csarnok
 - Lederer csarnok
 - Kárász csarnok

Jó példák helyi gazdaságfejlesztésre

„Helyi és térségi környezeti fenntarthatóságot elősegítő fejlesztések” kategória

Nagypáli Zöld Út Falufejlesztési Program

Projektgazda: Nagypáli Község Önkormányzata (477 lakos, Zala Megye)

- **jelleg: Helyi alternatív energia, autonóm kisközösségi energiaellátás**
- **célja: önkormányzat vezérelte program mentén fejlett európai színvonalú településsé fejlődés, megőrizve a magyar falvak hagyományait**
- **elemei:**
 - megújuló energiák alkalmazása, bemutatása
 - turizmus, szálláshely, szabadidőpark, látogatók fogadása
 - helyi termék előállítás, ökológikus termelés

Miért jó példa?

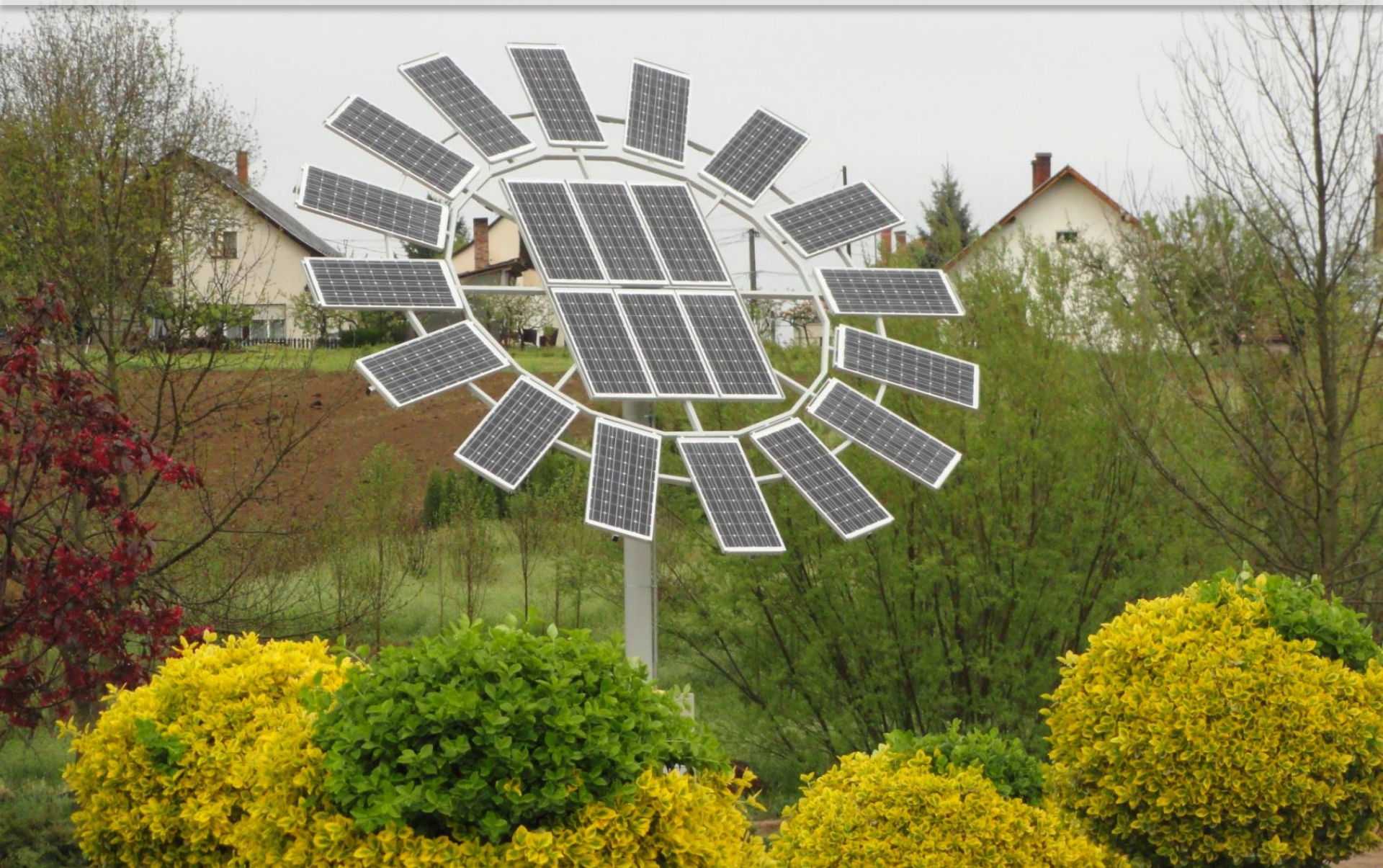
- megújuló energiára épülő (napenergia és biomassa) fűtés az önkorm. infrastruktúrához,
- korszerű, díjazott megoldások (többszörös napkorona bajnok, RES Champion Prága 2011)
- messzire sugárzó jó hír, élénk partnerkapcsolatok és aktív demonstráció,
- előremutató tervek: Nagypáli Technológia Park - komplex energetikai és termelési rendszer, Broiler csirke üzem vágóhíddal, tápkeverővel, biogáz erőmű; biomassa üzem gyümölcstermeléssel, aszaló-szárítóval, gyümölcskoncentrátum készítő, energia növények termesztésével, kertészet és üvegházak működtetésével

Nagypáli intézményi napenergiás rendszerek

17 10 2013

Napenergiás faluvilágítás

Megújuló Energiaforrások Innovációs Ökocentruma

Célja: a Magyarországon alacsony megújuló energiaforrások használatának elterjesztése

- osztrák-magyar mintaprojektek elkészítése
- tréningek szervezése, lebonyolítása
- gyakorlati tanácsadás, projekt demonstráció

Forrás: Ausztria – Magyarország INTERREG III A (2005-09 – 2007-08)

Jó példák helyi gazdaságfejlesztésre

„Önkormányzat szervezésű komplex helyi gazdaságfejlesztési programok” kategória

Bácsalmás – Startmunka programból értékteremtő foglalkoztatás

Projektgazda: *Bácsalmási Önkormányzati Közzolgáltatási Közhasznú (BÖKK) Nonprofit Kft (6 811 lakos, Bács-Kiskun megye)*

- *jelleg: önkormányzat szervezésű komplex helyi gazdaságfejlesztési programok*
- *célja: értékteremtő munka közfoglalkoztatásra építve*
- *elemei:*
 - 2009. óta közösségi alapú földművelés
 - 2011. novembertől Startmunka mintaprogram
 - 7 programelemben, 200 fő dolgozik folyamatosan a programban
 - mezőgazdasági program
 - téli közfoglalkoztatás (pl. betonelemek gyártása)
 - biomassza kazán program

<http://www.bacsalmas.hu/>

Miért jó példa?

- *2011-ben szinte a semmiből indultak, de mára kiépített infrastruktúrával rendelkeznek*
- *a közösségi termelés-feldolgozás-piackutatás-értékesítés rendszere*
- *több mint 200 család társadalmi-gazdasági felemelkedését segítik tervezhető jövedelem biztosításával*
- *a közfoglalkoztatottak értékteremtő munkát végeznek, a programot a magukénak érzik, közösségek formálódnak*
- *lassan elkezdődik az önállósodás (saját kertek megművelése, részesművelés, önálló gazdálkodás integrációval, stb.)*

Értékteremtő közösség épül

Melegházi kultúra

2012.6.3 07:04

Saját értékesítőhely

Helyi termék, magas minőség

Piacképes eredmény

Jó példák helyi gazdaságfejlesztésre

„Helyi és térségi környezeti fenntarthatóságot elősegítő fejlesztések” kategória

„Biobrikettel az energiaszegénység ellen” projekt - Told

Projektgazda: Igazgyöngy Alapítvány, Told (296 lakos, Hajdú-Bihar megye)

- jelleg: **Helyi alternatív energia, autonóm kisközösségi energiaellátás**
- célja: az **energetikai önfenntartás** megteremtése
- elemei:
 - 2012-ben 20 helyi önkéntessel és 3 közmunkással indult a program 30 ezer darab biobrikettet előállítására.
 - Szociális alapon indított kisközösségi megoldás a 360 lakosú van, közel 100%-os a munkanélküliségű berettyóújfalui kistérségi faluban.
 - mélyszegénységben élő családok kézi erővel működtetett présgép segítségével, helyben beszerzett mezőgazdasági melléktermék felhasználásával állítanak elő olcsó és környezetbarát tüzelőanyagot, biobrikettet.
 - Az alapanyagot (napraforgó-hulladékot) egy biharkeresztesi vállalkozás ingyen biztosítja.

Miért jó példa?

- a tüzelőanyag-beszerzés problémájának megoldása,
- ezen felül komplex projektként kályhák korszerűsítése, a házak szigetelése és nyílászárók javítása is cél,

Biobrikett gyártás Toldon

Biobrikett gyártás Toldon

Ilyet még több százat
mesélhetnék!

A példák ereje, mit viszünk haza javaslatok a helyi gazdaság fejlesztésére

3

A helyi gazdaság fejlesztési javaslata

- A helyi természeti és gazdasági adottságokhoz illeszkedő, ugyanakkor a modern technikákat és technológiákat alkalmazó helyi és térségi gazdaság kialakítása és fenntartható fejlesztése
 - helyi termékek és szolgáltatások előállítása és fejlesztése
 - helyi termékek és szolgáltatások értékesítésének elősegítése
 - helyi-térségi környezeti fenntarthatósági fejlesztések
 - helyi gazdasági pénzügyi megoldások támogatása
 - helyi vállalkozási és befektetési környezet fejlesztése
 - helyi gazdasági szereplők képzése, szemléletformálása
- A helyi gazdaság társadalom- és közösségfejlesztési beavatkozásai
 - társadalmi célú gazdasági rendszerek fejlesztése, kiépítése
 - a helyi társadalom összetartását és közösségfejlődését elősegítő, illetve a környezeti és társadalmi felelősséget, tudatosságot növelő fejlesztések, akciók és programok
- A helyi gazdaság működési környezetének fejlesztése
 - a helyi gazdaságfejlesztést támogató szakmai intézményrendszer
 - a helyi gazdaságfejlesztés jogszabályi környezetének fejlesztése
 - a helyi gazdaságfejlesztés érdekképviselői rendszerének fejlesztése

"... folyamatosan félrevert harangok mellett nem lehet családot alapítani, munkát vállalni, gyereket szülni. Abba kellene hagyjuk az állandó pánikolást, nyafogást, siránkozást és merjük kimondani a gyerekeink, fiataljaink előtt, hogy ennyi cipőnk, ruhánk soha nem volt, és őseinknek sem volt az elmúlt ezer év alatt, és azt is mondjuk el, hogy ilyen mennyiségű élelmiszer, információ, luxuscikk soha nem volt még a Kárpát-medencében. Nehéz a magyar ember sorsa? Igen, vagy 10-20 kilóval átlagban valóban nehezebb a kelleténél, és ezért kell fogyókúrázzunk. Ennyi kövér ember, megműveletlen föld, leszüreteletlen almafa, megkapálatlan szőlőtőke soha nem volt itt a Kárpát-medencében!"

Böjte Csaba ferences atya gondolatai a megmaradásról

Magyar Kurír, 2012

<http://www.magyarKurir.hu/hirek/bojte-csaba-gondolatai-megmaradasrol>

Ki lesz a következő?

A jó példákat nem különleges emberek hozzák létre,
hanem közülünk bárki.
Vajon ki lesz a következő?

Források:

- a jó példa tulajdonosok egyenként
- a Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal, Egyedi Ágazati Fejlesztési Osztály „Helyi és térségi fenntartható gazdaságfejlesztés – Ötletadó megoldások és jó gyakorlatok gyűjtése” projekt eredményei: <https://www.nth.gov.hu/hu/tevekenysegek/gazdasagfejlesztes/helyi-gazdasagfejlesztes/otletado-megoldasok-es-jo-gyakorlatok> (Adatvédelmi nyilvántartási szám: NAIH-55439/2012. A jövőben elérhetősége megszűnik.)
- Fenntartható Fejlődés és Erőforrások Kutatócsoport - Dr. Hetesi Zsolt
- A növekedés határai - Meadows házaspár – Jörgen Randers
- IEA, BP adatbázis
- Bőjte Csaba ferences atya
- Képek a jó példa tulajdonosok tagjaitól és Kükedi Zsolttól, valamint internetes forrásokból

Kükedi Zsolt

helyi gazdaság- és közösségfejlesztő

Tel.: (30) 2240662

E-mail: zsolt.kukedi@gmail.com

Köszönöm a figyelmet!